

Příběhy totality

Svůj koncept jsem rozdělil na tři části. První je příběh z okupace roku 1968, druhá obsahuje dva příběhy normalizační perzekuce a třetí útržky problémů týkajících se mezinárodních styků.

Srpen 1968

„Malčik, ili děvočka?“

(Přepis telefonního rozhovoru s Petrem Šabachem)

„21.8. měla moje matka narozeniny a já byl připravenej, že jí pojedu do Prahy popřát. Byl jsem v Hronově nad Doubravou. Bylo mi sedmnáct let a dva dny nato jsem měl narozeniny já. Do Prahy jsem se dostal až 1. září a tam mě zastihla zpráva, že mi zastřelili kámoše, vopravdu to byl můj dobrej kámoš, chodili jsme spolu na pivo a tak. A vůbec jsem se na ten pohřeb nedostal, protože silnice byly ucpaný ruskejma tankama. A já se teda do Prahy dostal až začátkem září, šel jsem na pivo s kámošema, nechal si od nich vyprávět, co se děje, a když jsem se vracel, tak jsem šel směrem k hotelu Internacional kolem ruskýho tanku. Já tehdy nosil dlouhý vlasy a voni na mě Rusáci z tanku volali něco jako: ‚Malčik, ili děvočka?‘ Jako jestli jsem kluk, nebo holka. A já řek: ‚Polibte mi prdel.‘ A jak jsem ten tank míjel, uslyšel jsem takový to natažení samopalů a to byl vopravdu nepříjemnej zvuk. To jsem měl tehdy fakt nahnáno.“

Petr Šabach se nenechal zastřelit ani znásilnit a stal se z něho úspěšný a oblíbený spisovatel.

Normalizační perzekuce

„Praporky“

(Příběh mých prarodičů)

Moji prarodiče nikdy nevyvěšovali praporky, vždycky se vymluvili, že se jim zlomila násada nebo že se vlaječky ztratily při stěhování, ve skutečnosti s nimi míchali barvy. Problém nastal tehdy, když si můj otec podal přihlášku na gymnázium. Druhý den přišli na návštěvu domovní důvěrníci, kteří prarodičům pohrozili, že pokud okamžitě nevyvěsí praporky, jejich syn se na gymnázium rozhodně nedostane a s nimi bude nakládáno jako s nepřáteli státu,. Hned po jejich odchodu běžel děda shánět vlaječky.

Můj otec vystudoval gymnázium a poté DAMU, nyní je režisér. Domovní důvěrníci, kteří v domě mých prarodičů stále žijí, mu budoucnost nezničili.

„Vodní zdroje“

(Příběh mého pradědy)

Můj praděda J. S. byl novinář a překladatel z ruštiny. Až do Chruščovova projevu v roce 1956 byl i zapáleným a pravověrným komunistou, bohužel. Poté začal процитат, ale v šedesátých letech uvěřil v ideu komunismu s lidskou tvář. Se srpnem 68 přišla ledová sprcha. Pro svůj nesouhlas s okupací a pražskojarní aktivity v novinách Reportér byl v roce 1969 vyloučen ze strany. Byla mu zakázána jakákoli práce mezi lidmi a musel tedy pracovat jako dělník u vodních zdrojů. Shodou okolností zde pracovali i další odbojní intelektuálové, jako například pozdější politik Petr Pithart či Jiří Ruml, nebo vysokoškolské profesori a vědci. Dalo by se tedy říci, že sem odsouval režim nepohodlné vzdělance. Literární část „dělníků“ ale paradoxně zažila velmi plodné období, protože si přivydělávali psaním povídek a básní.

Při různých výročích, která by se mohla zvrhnout v protistátní bouře, jako například výročí srpna 68, byli tito lidé buď povoláváni k výslechu, nebo jim bylo doporučeno nezdržovat se v hlavním městě.

Můj praděda stále žije, je mu devětaosmdesát let a je nositelem izraelského titulu Statečný mezi národy. Jsem na něho hrdý.

Problémy s mezinárodními kontakty

K pochopení příběhů je potřeba znát historii putování jedné větve mé rodiny po světě, proto ji v prologu stručně shrnu.

Rodina mé babičky pochází z Řecka, odkud část uprchla před občanskou válkou do Československa, další část zůstala ve vlasti. Babička zde zůstala, zatímco její sourozenci se rozprchli do světa, do Kanady, Itálie...

„Výlet do Řecka“

(Příběh dědy a babičky)

Babička s dědou chtěli vycestovat do zahraničí, za babiččinou rodinou do Řecka. Jenže k vycestování byla potřeba velká spousta potvrzení a povolení. První dokument, který potřebovali, byl devizový příslib, jenže k žádosti o něj museli mít potvrzení z ROH. Problém byl, že děda rok před cestou ve zlém vystoupil z odborů, a neplatil tudíž příspěvky. Aby dostal potřebné potvrzení, musel vstoupit zpět a příspěvky zpětně zaplatit. Také museli v práci podepsat prohlášení, že budou po návratu hlásit jakýkoli pokus o kontakt cizinců s nimi, kvůli špionáži.

Po těchto procedurách každý zvláště požádal o devizový příslib. Dědovi byla žádost sedmkrát zamítnuta, sedmkrát se odvolal, poslal sedm lahví. Babička zase musela brečet na rameni úřednice, že jí umírají poslední příbuzní v Řecku a ona je musí naposledy vidět. Oba příslib dostali.

Následovalo vyřizování výjezdní doložky u policie. Ve výjezdní doložce byly všechny informace o cíli jejich cesty. Ke komu jedou a proč. Cíl byl prý navíc na dokumentu vytištěn vodotiskem. Navíc babičku na centrále v Bartolomějské ulici ohledně cesty vyslýchali. Musela jim podrobně říci, kdo je v Řecku kdo, a dokázat jim, že nechce uprchnout.

Režim se pojistil, aby mí prarodiče neutekli, a nedovolil jim vzít s sebou obě děti, jen jedno. Babička s dědou v Řecku nevyzradili státní socialistické tajemství ani tam nezůstali, bohužel. Příště se do zahraničí podívali až v devadesátých letech.

„Pošta pro tebe, ale hlavně pro nás“

Protože příbuzní žijící na Západě mysleli na své strádající sestry a bratry v socialistickém Československu, často jim posílali zásilky s rodinnou pomocí. Do dopisů například někdy přibalili i několik dolarů. Když takovou obálku babička otevřela, našla v ní sice valuty, ale i lístek s upozorněním, že se má do čtrnácti dnů dostavit na finanční úřad a vyměnit dolary za bony. Samozřejmě ve výhodném kurzu, otázkou je, pro koho. Tyto obálky dostávala babička z Kanady (s mezipřistáním na stole úředníka StB). Z Řecka pravidelně přicházely balíky s různým zbožím, které zde bylo nedostatkové. V zásilce býval i řecky psaný seznam věcí obsažených v balíku. Vždy alespoň polovina věcí chyběla. Za proclení se platilo čtyři sta korun. Zde ovšem není jisté, kdo kradl, jestli úředníci kontrolující obsah, nebo zaměstnanci pošty. Asi všichni, vždyť platilo, že kdo nekrade, okrádá rodinu. Tak okradli tu naši...

Z Kanady, z Řecka ani z Itálie nám již pošta nechodí. Používáme skype, snad se nikdo nedívá...

Související zajímavosti

- Když někdo cestoval z ČSSR na pozvání zahraničních příbuzných, mohl si od státu koupit na celou dobu pobytu patnáct dolarů na osobu, čímž stát de facto nutil své cestující občany ke směně na černém trhu.

- Návštěva z ciziny musela platit osm marek na osobu a den.

- Většina vozidel s cizí poznávací značkou byla kontrolována a každý československý občan v něm zjištěný byl později podroben přísnému vyšetřování kriminální policie

Nejsmutnější na těchto příbězích normalizace je fakt, že přesně vypovídají o celém období. Takovéto situace byly na denním pořádku a zažíval je skoro každý. Do takových pozic byli lidé tlačeni režimem, nezáleželo na tom, jestli někdo věří v zásady marxismu-leninismu, ale na tom, jestli projevoval vlastní názor nebo vybočoval z řady. Většina se nakonec podřídila, protože takřka každý byl vydíratelný. Já když se zamyslím nad tím, co bych udělal v situaci mých prarodičů, tak bych se asi zachoval stejně.

Rok '89

Stávka studentů

Můj otec se jakožto posluchač DAMU zapojil do studentské stávky proti režimu. Spolu s přáteli cestovali po českých středních školách, kde debatovali se studenty a informovali je o dění v Praze, ačkoli se jim nikdy nepodařilo promluvit k celé třídě. Jejich snažení dospělo ke konci na gymnáziu, které řídila matka jednoho ze skupiny, přesvědčená komunistka. Vyhnala celou partu ze školy a poštvala na ně asi třicetiletého agitátora, který je přesvědčoval o tom, že proti studentům nikdy nebylo použito násilí a že všechny fotky, které dokazují opak, jsou fotomontáže, ačkoli všichni přítomní byli mezi brutálně zmlácenými studenty. Nakonec na ně zavolal hlídku SNB, která je pronásledovala po městě. Patrně pod vlivem středověkého pudu se utlačovaní ukryli do kostela. Nejspíše pod stejným vlivem se pronásledovatelé neodvážili do kostela vtrhnout a nechali studenty na svobodě.

Po tomto nezdaru se skupina přesunula do luxusních pražských nočních barů, kde přednášeli bohatým cizincům pravdivé informace o revoluci. Jejich hlavním cílem bylo získat peníze pro stávkové fondy, ze kterých se financovaly studentské protirežimní aktivity. Tím vedlejším bylo získávání alkoholu a cigaret ze Západu.

Většina studentů se zabarikádovala na univerzitách, kam jim lidé chodili vyjádřit podporu a také jim nosili jídlo, pití a cigarety. Zpočátku se jich sem odvážilo přijít jen málo, ale později, kdy už každý věděl, že režim padne, studenty podporovaly celé podniky. Ke konci revoluce byly dokonce na DAMU dodány tři dívky, které masírovaly studenty unavené svrháváním komunistů.